

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU BUDŽETA-PRORAČUNA U FBiH
SARAJEVO**

Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: + 387 (0)33 221 623, Fax: 716 400, www. saifbih.ba, e-mail: urrevfed@bih.net.ba, saifbih@saifbih.ba

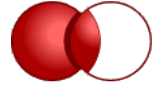
UR: 014-3, 027-05/04

**IZVJEŠTAJ
O REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA
na dan 31.12.2003. godine
JAVNOG PREDUZEĆA ELEKTROPRIVREDA
BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO**

Sarajevo, decembar 2004. godine

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU BUDŽETA-PRORAČUNA U FBIH
SARAJEVO**

Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: + 387 (0)33 221 623, Fax: 716 400, www.saifbih.ba, e-mail: URREVFED@BIH.NET.BA, saifbih@saifbih.ba

**VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO ENERGIJE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE BiH
NADZORNI ODBOR JAVNOG PREDUZEĆA ELEKTROPRIVREDE BiH d.d. SARAJEVO
MENADŽEMENT JAVNOG PREDUZEĆA ELEKTROPRIVREDE BiH d.d. SARAJEVO**

NEOVISNO REVIZORSKO MIŠLJENJE

1. Obavili smo reviziju korigovanih finansijskih izvještaja Javnog preduzeća Elektroprivrede BiH sa p.o Sarajevo, iskazanih na stranicama od 1-5, na dan 31.12.2003. godine. Izvještavanje je rađeno po Međunarodnim računovodstvenim standardima. Za ove izvještaje odgovoran je menadžment. Naša odgovornost svodi se na izražavanje mišljenja o tim finansijskim izvještajima na temelju provedene revizije.
2. Reviziju smo obavili na osnovu ovlaštenja u skladu sa Zakonom o reviziji budžeta/proračuna FBiH, i sa INTOSAI međunarodnim revizorskim standardima. Ovi standardi zahtijevaju planiranje i obavljanje revizije tako da revizija pruža razumno uvjerenje o tome ima li u finansijskim izvještajima značajnih pogrešaka kao i da li su finansijske transakcije izvršene u skladu sa zakonskim propisima. Revizija je uključila ispitivanja, testiranje i prikupljanje dokaza koji podkrepljuju iznose i objave u finansijskim izvještajima. Revizija je takođe obuhvatila ocjenu primjenjenih računovodstvenih načela, vrednovanje sveukupne prezentacije finansijskih izvještaja kao i ocjenu primjene propisa. Vjerujemo da je provedena revizija pouzdana osnova za izražavanje našeg mišljenja.
3. Reviziju finansijskih izvještaja za godinu koja je završila na dan 31.12.2002. godine obavila je komercijalna revizija, koja je izrazila suzdržano mišljenje na finansijske izvještaje. Obzirom da nema dokaza o ispravkama revidiranih izvještaja, početna stanja na dan 01.01.2003. godine smatramo nerevidirana.
4. Nakon provedene revizije mi nismo bili u mogućnosti utvrditi jesu li stalna sredstva realno prikazana, zbog slijedećih razloga:
 - Kao što smo objasnili u tački (5.7) preduzeće je u ranijim razdobljima vršilo revalorizaciju stalnih sredstava i akumulirane amortizacije, koristeći propisane koeficijente za revalorizaciju zasnovane na rastu indeksa cijena industrijskih proizvoda, u skladu sa Računovodstvenim standardima i drugim propisima Federacije Bosne i Hercegovine. Rezultat ovakve revalorizacije je da su početno priznati troškovi stalnih sredstava usklađivani sa rastom cijena industrijskih proizvoda kao i akumulirana amortizacija. Revalorizacijski višak ovog usklađivanja priznat je kapitalu.

Korišteni koeficijenti za revalorizaciju nisu odražavali tržišnu vrijednost stalnih sredstava, nego predstavljaju usklađivanje sa inflacijom te zbog toga nisu u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardom 16 kao ni sa Zakonom o računovodstvu Federacije Bosne i Hercegovine. Navedeno može značajno uticati na fer vrijednost stalnih sredstava revidiranog perioda od onog koje je iskazano u knjigovodstvenim evidencijama.

- Isto tako, što je objašnjeno u tački (5.7), preduzeće je izvršilo procjenu stalnih sredstava, koju je obavila strana procjeniteljska kuća tokom 2001. godine. Procjena nije uknjižena zbog raznih nejasnoća, a i stava posloводства da nije realno odrazila vrijednosti stalnih sredstava, zbog čega su u 2003. godine aktualizirali procjenu stalnih sredstava uključujući domaće stručnjake kao bi utvrdili konačnu, fer vrijednosti stalnih sredstava.
5. Zbog značaja činjenica navedenih u prethodnim tačkama nismo u mogućnosti opredijeliti se za mišljenje i ne izražavamo mišljenje o tome da li priloženi finansijski izvještaji pokazuju istiniti i fer prikaz u svim stavkama od materijalnog značaja, finansijski položaj preduzeća na dan 31.12.2003. godine, rezultate poslovanja i promjene u novčanim tokovima i dioničkom kapitalu za godinu koja je završila 31.12.2003.godine, u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima i Zakonom o računovodstvu FBiH.
 6. Pored suzdržanog mišljenja o finansijskim izvještajima daju li ona realno i objektivno finansijsko stanje i položaj preduzeća uočili smo da provedeni izbor najpovoljnijeg dobavljača za nabavku goriva od Zovko OIL d.o.o u iznosu od 3,3 miliona KM nije urađen u skladu sa objavljenim tenderom. Komisija za odabir najpovoljnijeg dobavljača je prihvatila traženu dokumentaciju od dva povezana pravna lica Zovko Žepče d.o.o. i Zovko Oil d.o.o.Ugovor je sklopljen sa dobavljačem koji nema potpunu traženu dokumentaciju. Realizacija ugovorenog posla nije tekla kako je to ugovoreno, što smo pojasnili u tački (5.6).

Zamjenik generalnog revizora

Generalni revizor

Branko Kolobarić,dipl oec.

Mr. Sc.Ibrahim Okanović,dipl oec.

u'000 KM		
KORIGOVANI BILANS STANJA na dan 31.12.2003.GODINE	2003.	2002 (nerevidirano)
AKTIVA		
Nekretnine,postrojenja i oprema	3.242.231	3.463.973
Ulaganja u povezana pravna lica	7.263	7.263
Potraživanja od pravnih lica po osnovu lizinga	6.316	9.111
Potraživanja po osnovu datih kredita zaposlenim i ostalih kredita	12.055	10.136
Oročeni deposit kod banaka	22.602	26.514
Dugoročna imovina	3.290.467	3.517.205
Zalihe	69.760	68.591
Ostala kratkoročna potraživanja	7.651	10.081
Potraživanja za date avanse	22.972	25.688
Potraživanja od kupaca	77.000	97.185
Novac u banci i blagajni	61.273	52.059
Kratkoročna imovina	238.656	253.604
UKUPNA IMOVINA	3.529.123	3.770.809
PASIVA		
Dionički kapital	3.057.841	3.201.904
Revalorizacijske rezerve	240.376	240.376
Akumulirani gubitak	(145.222)	(59.229)
Kapital i reserve	3.152.995	3.383.051
Obaveze po dugoročnim kreditima	156.748	178.957
Dugoročna razgraničenja	165.717	165.612
Dugoročne obaveze	322.465	344.569
Obaveze prema dobavljačima	10.238	13.189
Obaveze za primljene avanse	8.318	800
Ostale kratkoročne obaveze	20.002	19.701
Tekuće dospjele obaveze po dugoročnim kreditima	15.105	9.499
Kratkoročne obaveze	53.663	43.189
Ukupan kapital i obaveze	3.529.123	3.770.809

Navedene podatke za i u ime preduzeća potpisao je dana 23. jula 2004. godine, Enver Kreso generalni direktor i Mijo Grgić direktor Direkcije za ekonomske poslove

u '000 KM

KORIGOVANI BILANS USPJEHA za godinu koja je završila 31. decembra 2003. godine		
OPIS	2003	2002 (nerevidirano)
Prihodi od prodaje	507.855	514.620
Troškovi prodaje	644.361	596.386
GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA	136.506	81.766
Prihodi od kamata	5.565	19.489
Ostali prihodi od finansiranja	473	
Rashodi od kamata	(3.368)	6.352
Pozitivne kursne razlike	13.827	
Negativne kursne razlike	(1.706)	
DOBIT OD FINANSIJSKIH AKTIVNOSTI	14.791	13.137
Ostali prihodi	27.675	26.370
Ostali rashodi	(51.183)	16.182
GUBITAK IZ OSTALIH AKTIVNOSTI	(23.508)	10.188
GUBITAK ZA GODINU	(145.222)	(59.229)
Porez na dobit	-	-

KORIGOVANI IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA NA DIONIČKOM KAPITALU

za godinu koja je završila 31. decembra 2003. godine

u '000 KM

Red.br.	O P I S	Dionički kapital	Revalorizacijske reserve	Akumulirani gubitak	Ukupno
1.	Stanje 31.12.2002.god (nerevidirano)	3.201.904	240.376.	(59.229)	3.383.051
2.	Pokriće gubitka za 2002.god	(59.229)	-	59.229.	-
3.	Smanjenja u 2003.godini	84.833	-	-	84.833.
4	Gubitak u 2003.godini	-	-	(145.222)	(145.222.)
5.	Stanje 31.12.2003.godine	3.057.841	240.376	(145.222)	3.152.995.

Smanjenje dioničkog kapitala tokom 2003. godine u iznosu od 84.833.000 KM odnosi se:

1. na osnovu odluke Visokog predstavnika za BiH, preduzeće je isknjižilo dio materijalne imovine u iznosu od 84.093.000 KM evidentirane kao imovina Hidroelektrana na Neretvi i prenijelo na Elektroprivredu HZ-HB.
2. na prijenos na Kanton Sarajevo, javne rasvjete ulica u vrijednosti od 369.000 KM na osnovu ugovora br.12/99 potpisanog sa Ministarstvom prostornog uređenja Kantona Sarajevo.
3. na osnovu odluke Upravnog odbora prenešeno je zemljište u Lukavcu na općinu Lukavac u vrijednosti od 131.000 KM.
4. na osnovu odluke Vlade FBiH po teritorijalnoj pripadnosti Brčko Distrikta, isknjižen je dio imovine Elektrodistribucije Tuzla u iznosu od 253.000 KM.

Preduzeće se registrovalo, 20.maja 2004. godine, sa osnovnim kapitalom u iznosu od 3.035.437.000 KM što je vrijednost početnog kapitala na dan 31.12.2001. godine iskazanog u Početnom bilansu preduzeća.

000 KM

KORIGOVANI IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA za godinu koja je završila 31.decembra 2003. godine		2003.god.
Red.br.	Gotovinski tok iz poslovnih aktivnosti u 2003. godini	
1.	Gubitak za godinu 2003. godinu Usklađivanje dobiti sa neto novčanim tokovima iz poslovnih aktivnosti	(145.222)
2.	Amortizacija materijalnih i nematerijalnih sredstava	246.720
3.	Rashod od otuđenja materijalne imovine	4.653
4.	Povećanje ispravke vrijednosti blagajne	208
5.	Povećanje ispravke vrijednosti zaliha	1.441
6.	Povećanje ispravke vrijednosti potraživanja od kupaca	38.092
7.	Povećanje ispravke vrijednosti ostalih kratkoročnih potraživanja	4.607
8.	Naplata otpisanih potraživanja	(1.741)
9.	Amortizacija po osnovu doniranih sredstava	(21.755)
Promjene u sredstvima i obavezama		
10.	Povećanje zaliha	(2.610)
11.	Povećanje potraživanja od kupaca	(16.295)
12.	Smanjenje ostalih dugoročnih potraživanja	2.795
13.	Povećanje dugoročnih potraživanja	(1.919)
14.	Povećanje ostalih kratkoročnih potraživanja	(2.048)
15.	Smanjenje obaveza za date avanse	2.716
16.	Povećanje dugoročnih razgraničenja	902
17.	Smanjenje obaveza prema dobavljačima	(2.951)
18.	Povećanje obaveza za primljenje avanse	7.518
19.	Povećanje ostalih kratkoročnih obaveza	301
Neto novac iz poslovnih aktivnosti		115.412
Ulagačke i investicijske aktivnosti		
20.	Nabavka materijalnih i nematerijalnih sredstava	(93.507)
21.	Smanjenje novčanih sredstava kod banaka	3.912
Neto novac korišten u investicijske aktivnosti		(89.595)
Gotovinski tok od finansijskih aktivnosti		
22.	Otplata dugoročnih kredita	(16.603)
Gotovina korištena u finansijskim aktivnostima		(16.603)
23.	Neto povećanja novca na računu i blagajni	9.214
24.	Novac i novčani ekvivalent na početku godine	52.059
25.	Novac i novčani ekvivalent na kraju godine	61.273

IZVJEŠTAJ
O OBAVLJENOJ REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA
JAVNOG PREDUZEĆA ELEKTROPRIVREDE BOSNE I HERCEGOVINE
za 2003.godinu

1. OPĆI PODACI

Elektroprivreda Bosne i Hercegovine je preduzeće koje se bavi proizvodnjom, prijenosom, upravljanjem i distribucijom električne energije i označeno kao djelatnost od posebnog društvenog interesa.

Preduzeće je sa 100% državnim kapitalom na dan finansijskih izvještaja s tim što je izvršena prodaja državnog kapitala od 10 % putem javnog upisa što još nije provedeno u poslovnim evidencijama. Upravljačka prava, osnivač (Federacija) je prenijela, na Vladu Federacije odnosno na Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije (u daljem tekstu: resorno ministarstvo).

Preduzeće je jedinstven pravni subjekt, sa složenom organizacijskom strukturom. Organizovano je po funkcionalnom i teritorijalnom principu. Teritorijalna pokrivenost poslovanja se odvija na sedam teritorijalnih jedinica (Sarajevska, Tuzlanska, Zenička, Bihaćka, Srednjobosanska, Hercegovačko-Neretvanska i Podrinjska).

Preduzeće je suosnivač tri privredna društva te osnivač jednog privrednog društva, uz prethodno pribavljenu suglasnost resornog ministarstva.

Suosnivač je:

- IskraEmeco gdje preduzeće ima učešće od 57,51% a koje se bavi proizvodnjom i prodajom elektro brojila i osnovano je u 1999.godini,
- ETI sa učešćem od 49% za proizvodnju i prodaju osigurača i osnovano je u 2000.godini i
- Hotel ELBiH sa sjedištem u Republici Hrvatskoj-Makarska sa učešćem od 85,81% je turistički objekat koji nije u funkciji.

Osnivač je:

- Preduzeća ELDIS Tehnika d.o.o.za proizvodnju i trgovinu elektrodistributivne opreme.

U avgustu 2002.godine donesen je Zakon o električnoj energiji, kojim se bitno mijenja dosadašnji način organizacije, poslovanja i nadležnost, a te se promjene očekuju u narednom periodu.

Po zahtjevu osnivača tokom 2004.godine, izvršeno je usklađivanje osnivačkog akta, Statuta, naziva firme sa Zakonom o privrednim društvima, te izabrani i imenovani članovi organa upravljanja.

Preduzeće sada posluje pod nazivom Javno preduzeće Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d.

U periodu naše revizije preduzeće radi na izradi nove organizacijske šeme, koja je u formi prijedloga.

Na dan 31.12 2003.godine, bilo je 5897 zaposlenih u preduzeću.

Sjedište preduzeća je u Sarajevu, u ulici Vilsonovo šetalište br 15.

2. CILJIOBIMREVIZIJE

Cilj ove revizije bio je da se ocijene uspostavljene i poduzete mjere za ključne poslovne operacije od strane menadžmenta preduzeća, izvještavanja o tim operacijama, pouzdanost računovodstvenih evidencija kao i usaglašenost finansijskih transakcija sa propisima.

Ispitali smo procese vezane za značajne troškove iskazane u finansijskim izvještajima, kao što su procesi vezani za prijem i isplatu ličnih primanja uposlenih, odnose sa nekim dobavljačima odnosno tendersku kupovinu.

Odabran je uzorak transakcija da bi se utvrdilo da li sistem kontrola funkcioniše na zadovoljavajući način i da li je kao takav pouzdan.

U slučajevima gdje smo našli dovoljno dokaza da sistem kontrola nije pouzdan da ne generira pouzdane podatke, ili da se mjere kontrole zanemaruju, dalje testiranje je obustavljeno.

Ograničili smo vremenski okvir naše revizije na 2003 godinu. Isto tako nismo obuhvatili cjelokupno područje poslovanja i utvrdili svako područje gdje se može pojaviti problem, niti smo ispitivali sve transakcije jer su nam ljudski resursi i vrijeme ograničeni. Ispitivanje finansijskih transakcija rađeno je samo u Generalnoj direkciji odnosno Elektrodistribuciji Sarajevo, a u Bihaću smo samo sagledavali neke procese zgot razumijevanja rada klijenta. To znači da finansijske transakcije koje su ispitivane prije svega su cijenjene sa aspekta dozvoljenih ili primjenjenih postupaka ovlaštenih lica.

Preduzeće je uz odobrenje organa uprave, prihvatilo promjenu u načinu finansijskog izvještavanja i sa izvještavanja po propisima FBiH prešlo na izvještavanje po Međunarodnim računovodstvenim standardima i to za godinu koja je završila 31.12.2003 godine. Naša revizija je usmjerena na te korigovane finansijske izvještaje.

3. PRETHODNE REVIZIJE

Ured za reviziju budžeta/proračuna u FBiH, po prvi put vrši reviziju finansijskih izvještaja u preduzeću ograničavajući se na 2003.godinu. Reviziju finansijskih izvještaja u prethodnim periodima obavljale su strane komercijalne revizorske kuće Price Water i Deloitte. Mišljenja o finansijskim izvještajima komercijalne revizija su bila suzdržana iz razloga što su reviziju vršili u skladu sa MRS, koji po našim propisima nisu bili obavezni. Pored toga vršena je revizija određenih transakcija od strane specijalnog revizora Visokog predstavnika koji još i sada vrši monitoring poslovanja ovog preduzeća.

Menadžment je svjesan da su im revizije značajno pomogle u prezentaciji finansijskih izvještaja, te javne odgovornosti za povjereno upravljanje državnom imovinom. To se vidi kroz pokrenute procese vezano za pravilnost praćenja i iskazivanja poslovnih događaja.

Mi smatramo da je potrebno da se razmotri od strane nadležnog tijela kako i ko će vršiti reviziju Javnih preduzeća, jer sadašnji način provođenja revizija od strane više revizijskih kuća, po nama nije efikasan jer oduzima puno vremena uposlenim kao i finansijskih sredstava.

4. REZIME

Preduzeće je u 2003 godini proizvodilo električnu energiju u HE (hidroelektranama) i TE (termoelektranama). Ta proizvodnja iznosi 5.362 GWh, od čega je u TE proizvedeno 4.114 GWh ili 77% a u HE 1.248 GWh ili 23%. Pored vlastite proizvodnje preduzeće je koristilo električnu energiju i od industrijskih elektrana u iznosu od 0,7 GWh i prijema od drugih sistema u iznosu od 338 GWh, tako da je raspoloživa električna energija u revidiranoj godini iznosila 5.701 GWh.

Od raspoložive energije u domaćem konzumu potrošeno je 3.667 GWh, a prodato i isporučeno na ino tržište 2034 GWh. Prevedeno na finansijske pokazatelje to znači da prihod od prodaje električne energije iznosi 474.731 hiljade KM od čega na domaćem tržištu 393.632 hiljade KM a na ino tržištu 81.099 hiljada KM.

Preduzeće je, u revidiranoj godini, iskazalo gubitak u iznosu od 145,2 miliona KM. Ukupan prihod iznosio je 555,4 miliona KM, dok su ukupni rashodi iznosili 700,6 miliona KM.

Gubitak je veći od planiranog za 116,9 miliona KM. Povećanje gubitka nastalo je zbog toga što je menadžment uz odobrenje nadležnog organa prešao sa izvještavanja po propisima FBiH, na izvještavanje po Međunarodnim standardima. Promjena politike menadžmenta u prezentaciji finansijskih izvještaja jeste svakako korak naprijed ovog preduzeća u ujednačavanju izvještavanja po međunarodnim standardima što se uostalom, predviđa i našim zakonskim propisima koji su u fazi implementacije.

Povećanje gubitka, prema zahtjevima izvještavanja po MRS, razlikuju se u odnosu na propise FBiH, a u konkretnom slučaju razlike su na dva područja i to vrednovanja i procijenjivanja ekonomskih koristi od iskazane imovine (potraživanja) i visini stope za obračun amortizacije.

Po propisima FBiH amortizacija se mogla obračunavati po umanjenim stopama za 25% u odnosu na objavljene u preduzećima koja imaju natpolovično vlasništvo državnog kapitala, a što je slučaj ovog preduzeća. Međutim takav način obračuna troškova amortizacije nije u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima što je značilo povećanje troškova amortizacije za 61,4 milion KM.

Isto tako, MRS, zahtjeva procijenjivanje naplate iskazanih potraživanja i prijenos na troškove procijenjenog iznosa čija naplata je upitna što je u konkretnom slučaju značilo povećanje rashoda za 32,2 miliona KM.

O promjenama načina izvještavanja, uprava i menadžment su obavijestili vlasnika kapitala putem resornog ministarstva čime smatramo da je isti saglasan.

Provedena revizija pokazala je da su utjecaji iz vanjskog okruženja značajni u radu preduzeća. Oni se direktno odražavaju na rezultate poslovanja, na šta menadžment nema presudan utjecaj. Tu prije svega mislimo na propise koji se obavezno primjenjuju u poslovanju.

Ilustracije radi navodimo da:

- cijenu uglja, kao najvećeg troška u proizvodnji električne energije, određuje Vlada, odnosno resorno ministarstvo, čija cijena je 4 KM/Gj. Tokom 2003 godine, spaljeno je 3,9 miliona tona uglja, a isporučeno 4,3 miliona tona uglja, za što je isplaćeno 198,3 miliona KM.
- primjenom kolektivnog ugovora, koji je Vlada potpisala sa Sindikatom, dogovorena je cijena rada i drugih primanja zaposlenih na ime kojih troškova je u revidiranoj godini isplaćen iznos od 118,4 miliona KM.
- preduzeću su propisane obaveze o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda, ostvarenog u hidroakumulacionim objektima, naknada za upravljanje hidroakumulacionim objektima Gradu Mostaru, kao i naknade za korištenje građevinskih zemljišta i drugih komunalnih naknada za šta je tokom revidirane godine plaćena 22,8 miliona KM.
- Računovodstvenim propisima predviđen je obračun amortizacije stalnih sredstava, koji trošak u revidiranoj godini iznosi 247,0 miliona KM.

Navedene finansijske veličine proizašle iz utjecaja okruženja iznose 586,5 miliona KM ili 83% od ukupno iskazanih troškova u revidiranoj godini. Isto tako, izlazna cijena električne energije je pod kontrolom Vlada, a što se direktno odražava na prihode od električne energije koji su osnovni prihodi ovog preduzeća. Tako utvrđena cijena električne energije je niža od proizvodne cijene električne energije, a što samo po sebi generira gubitak.

Na iznesene finansijske veličine troškova, kao što smo rekli menadžment nema presudan utjecaj, ali može efikasnijim postupcima djelovati na sniženje troškova. Tu prije svega mislimo na racionalizaciju broja uposlenih, na kontrolu prijema količine i kvalitete uglja kao i na utvrđivanje realne osnove stalnih sredstava zbog obračuna amortizacije.

Revizijom pojedinih područja poslovanja, koja su u direktnoj nadležnosti menadžmenta, mi smo zaključili da postoje područja koja menadžment treba unaprijediti i urediti u interesu preduzeća. Tu prije svega mislimo na kontrolu procesa nabavke, nad kojim procesom trenutna kontrola je nedostatna.

Ista se obavlja na više mjesta čime se automatski gubi kontrola ovih procesa kao i efikasnost izvođenja istih.

Isto tako procesi koji su vezani za troškove radne snage u dijelu stimulacije, te obračuna naknade potrebno je razviti i provoditi u skladu sa prihvaćenim pravilima i vezati za mjerljive pokazatelje.

Preduzeće nema ustrojeno evidentiranje potraživanja po ročnoj strukturi kao i praćenje promjena nad ovom imovinom iz čega proizilaze brojni problemi vezani za pouzdanost izvještavanja. Zbog toga koristi ljudski resurs u izradi potrebnih informacija, te se tako izlaže većem riziku za tačnost istih. Pored navedenog teško je kontrolisati poduzimanje neophodnih radnji za blagovremenu naplatu potraživanja od strane uposlenih.

Navedeni problem prepoznat je od strane menadžmenta, te tokom revizije predočena su nam dokumenta da su pokrenuti procesi koji su vezani za primjerenija softverska rješenja za sve promjene na potraživanjima za prodatu električnu energiju i druge robe u cilju pouzdanijeg praćenja pritjecanja ekonomskih koristi u preduzeće. Ovo softversko rješenje predviđa obuhvat iskazivanja imovine sa 31. 12.2004. godine, što je dobar potez kojeg treba razvijati i pratiti.

Revizijom usvojenih procedura za iskazivanje i praćenje zaliha uočili smo da preduzeće treba urediti politiku zaliha primjereno svom poslovanju što znači da prije svega struka treba reći koje su to zalihe neophodne za držanje u dužem periodu zbog procesa rada i opreme za koju su neophodni rezervni dijelovi, ali isto tako i procjenjivati vrijednost zaliha koncem obračunskog perioda.

Menadžment je u ranijem periodu uveo ISSO standarde-razrađen sistem kontrola u svom poslovanju. Međutim problemi još postoje jer istim standardom nisu obuhvaćena sva područja poslovanja, na čemu se treba kontinuirano raditi.

Generalni direktor je formirao Odjel interne kontrole, sa ciljem da mu pomaže u kontroli realizacije postavljenih zadataka i usklađenosti rada prema zahtjevanim postupcima. Interna kontrola izvještava isključivo generalnog direktora., što je zasigurno jedan dio kontrole, međutim mi smo dužni ukazati na pravilnost postavljene interne kontrole sa aspekta neovisnosti i transparentnosti, rada ovog odjela. Potrebno ga je urediti na način da neovisno pravi program rada i dostavlja na usvajanje upravi kao i svoje nalaze da dostavlja istom organu na osnovu kojih bi bili poduzimani potrebni koraci.

Analizirajući poslovanje preduzeća i utjecaj zakonodavstva na istog kao i utjecaj kontrole nad poslovanjem od strane vlasnika kapitala uočava se rješavanje socijalnih problema putem ovog preduzeća. Tu prije svega mislimo na dogovaranje cijena uglja, reprogramiranje dospjelih dugovanja dužnicima koji su osnovani od pojedinih nivoa vlasti ili su u većinskom vlasništvu države.

Nova zakonska regulativa koja je usvojena u drugoj polovini 2002.godine, propisuje prijenos regulisanja i nadzora elektroprivredne djelatnosti sa resornog ministarstva na Regulatornu komisiju kao samostalnu i nezavisnu. Tim propisima regulisan je odnos između proizvodnje i distribucije, kao i izdavanje dozvola za proizvodnju i distribuciju električne energije što će sve raditi navedena komisija. Zakonom o električnoj energiji predviđeno je da primjena istog počne u 2003. godini, međutim to se nije desilo, te je preduzeće nastavilo da radi po propisima iz ranijeg perioda.

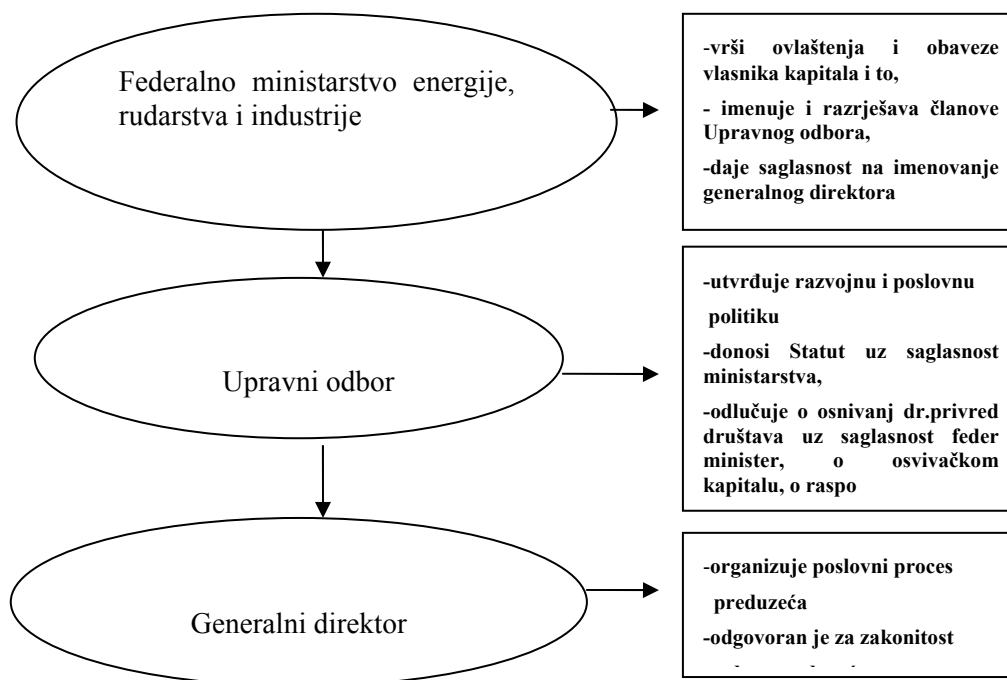
Zbog toga naše preporuke neće obuhvatiti područja koja pokrivaju navedena zakonska rješenja, koja se implementiraju sa zakašnjenjem, a isto tako mislimo da menadžment treba napraviti procjenu primjene novih propisa na svoje poslovanje i raspraviti skupa sa Nadzornim odborom.

5. NALAZI I PREPORUKE

5.1 Upravljanje i rukovođenje

Prema postojećoj zakonskoj regulativi u revidiranoj godini, kontrolu nad upravljačkim i finansijskim poslovanjem u ime vlasnika imalo je resorno ministarstvo, utem Upravnog odbora imenovanog u 2001 odnosno 2002 godine.

Šematski prikaz upravljanja i rukovođenja je :

Upravljanje poslovnim i finansijskim procesima ovog klijenta u revidiranoj godini imala je Vlada FBiH, odnosno resorno ministarstvo što se može vidjeti iz slijedećih odluka i finansijskih veličina.

- Vlada je utvrdila cijenu uglja, što je ujedno i najveći trošak u cijeni proizvodnje električne energije, a koji trošak iznosi 187,7 miliona ili 26,8% ukupnih toškova,
- primjenom Kolektivnog ugovora, koji je Vlada potpisala kod plaća i drugih naknada uposlenim, isplaćeno je u revidiranoj godini 118,4 miliona KM, ili 16,9% ukupnih troškova,
- da zakonska obaveza primjene minimalnih propisanih stopa amortizacije stalnih sredstava predstavlja trošak koji iznosi 246,5 miliona ili 35,2% ukupnih troškova,
- da propisane dažbine (vodoprivredne naknade i dr) iznose 22,9 miliona ili 3,3% ukupnih troškova.

Ovi pokazatelji oslikavaju primjenu propisa prevedene na finansijske pokazatelje i prema njima 83% troškova je rezultat istih. Pored toga Vlada FBiH na poslovanje ovog preduzeća utječe svojim odlukama ili podrškom, reprogramiranju potraživanja kupcima za isporučenu električnu energiju, preduzećima i institucijama koja su u državnom vlasništvu (rudnici, vodovodi Vojska Federacije i dr).

Prema normativnima aktima, odnosno Statutu, preduzeće je obavezno da izvještava resorno ministarstvo o funkcionisanju elektroenergetskog sistema, rezultatima poslovanja sa značajnim dobavljačima, ekonomskoj problematici uključujući i odnose u primarnoj raspodjeli, problematici i stanju izgradnje i korištenja elektroenergetskih objekata, zaštite okoline i drugim problemima sa kojima se susreće u svom radu putem organa preduzeća u propisanim rokovima odnosno po ukazanoj potrebi. Izvještaji navedenog sadržaja i po posebnom zahtjevu, dostavljani su resornom ministarstvu tako da je isto moglo biti obavješteno i informirano o stanju i položaju preduzeća.

Pored navedenih informacija i Upravni odbor je dostavio izvještaj Vladi FBiH, koji je urađen za vremenski period od juna 2001 do augusta 2003 godine, kao i godišnje izvještaje, odnosno u zadnje vrijeme se šalju zapisnici sa sjednica Nadzornog odbora, čime je izvještavanje prema vlasniku kapitala zadovoljeno.

Upravni odbor imenuje generalnog direktora uz prethodno pribavljenu saglasnost resornog ministarstva .

Revizijom funkcije rukovođenja koju obavlja generalni direktor, sa pomoćnicima te uvidom u normativne akte te pojedinačna revidirana rješenja, uočili smo da je Statom i drugim aktima naglašena uloga generalnog direktora, što se ogleda u donošenju općih i pojedinačnih akata u oblasti zapošljavanja, stimulacije, utvrđivanje plaća, zaključivanje ugovora o potrebi angažiranja vanjskih saradnika. Dio svojih ovlaštenja, generalni direktor je prenio i na direktore direkcija putem odluka.

Mislimo da bi Nadzorni odbor trebao raspraviti o navedenom, sa ciljem rasterećenja i jasnijeg određenja u pogledu ovlaštenja, generalnog direktora, kako bi dobio više prostora za organizovanje procesa rada. Isto tako usaglašavanje nadležnosti uprave, treba sagledati i kroz zahtjeve novih rješenja Zakonom o javnim preduzećima donesenim početkom 2005 godine.

5.2 Planiranje

Planom poslovanja za 2003 godinu, koji je usvojen u drugom kvartalu revidirane godine, dakle sa zakašnjenjem, predviđeno je da će raspoloživa energija u 2003. godini iznositi 6.002GWh. Predviđeni prihod od prodaje električne energije i proizvoda (tehnička para i toplotna energija) i drugih roba materijala i usluga je 566.920.000 KM. Potrebna sredstva za ostvarivanja ovakvog Plana planirana su iznosu od 595.204.000 KM. Gubitak u poslovanju je predviđen u iznosu od 28.284.000 KM

Ukupan prihod iskazan u 2003 godini iznosi 555.395.000 KM a ukupni rashodi iznose 700.618.000 KM, što pokazuje da je preduzeće poslovalo sa gubitkom od 145.223.000 KM. Izneseni brožani podaci ukazuju da su troškovi poslovanja značajno premašili planske veličine. To se desilo zbog prelaska na izvještavanje po Međunarodnim računovodstvenim standardima i usaglašavanja toškova poslovanja sa tim standardima. Usaglašavanje je izvršeno kod troškova obračuna amortizacije koji su povećani za 61,4 milina KM i prijenosa spornih potraživanja na troškove poslovanja u iznosu od 32.2 miliona KM. Odluka o prelasku na finansijsko izvještavanje po međunarodnim standardima donešena je u skladu sa propisima i procedurama. Korigovane finansijske veličine Upravni odbor i Skupština su rihvatili i o istom obavijestili vlasnika kapitala.

Glavne kategorije troškova u planiranim izdacima su:

	Planirano	Iznosi u KM Realizirano
troškovi materijala	216.272.000	213.485.000
troškovi usluga	37.501.000	36.044.000
amortizacija	184.748.000	246.546.000
troš radn snage	113.086.000	118.444.000
dažbine	17.935.000	22.880.000
drugi troškovi poslova nja	5.717.000	5.133.000
rashodi finansir i dr rash	19.945.000	58.086.000

5.3 Prihodi

U finansijskim izvještajima za 2003 godinu iskazan je ukupan prihod u iznosu od **555.395.000 KM**, a struktura je:

Prihod od prodaje električne energije	474.731.000 KM
Prihod od pomoćnih i sporednih djelatnosti	32.863.000 KM
Finansijski i ostali prihodi	47.802.000 KM

Osnovni prihod se ostvaruje prodajom električne energije na domaćem i inozemnom tržištu. Cijena električne energije na domaćem tržištu utvrđena je aktima koje predlaže menadžment svojim organima, na koje saglasnost daje resorno ministarstvo.

Tarifnim stavovima utvrđene su cijene električne energije u različitim iznosima za pojedine porošače u zavisnosti kojoj grupi potrošač pripada, visoki napon ili niski napon, odnosno u kojoj sezoni te u kojem dijelu dana se koristi. U grupu niskog napona spadaju domaćinstva, ostala potrošnja i javna rasvjeta.

Prihod od prodaje električne energije domaćem konzumu iznosi 393.632.000 KM.

Prodaja električne energije na inozemnom tržištu se direktno ugovara i ovisi od tržišnih uvjeta. Preduzeće u 2003 godini izvezlo je električne energije u količini od 1640 GWh i po tom osnovu ostvarilo prihod od 81.099.116 KM. Podaja električne energije na inozemno tržište manja je za 422 GWh ili 20% od planirane.

U izvještajnom periodu stepen naplate električne energije ukupno za distributivne kupce, direktne kupce i izvoz je 89,41% (tekuća godina sa saldom i utuženim).

Problem naplate potraživanja prisutan je iz ranijeg perioda i vezan je za naplatu tehnološke pare, toplotne energije i direktnih kupaca.

Za stvarno pritjecanje ekonomski koristi u preduzeće, ključno pitanje je naplata fakturisanog prihoda odnosno ukupnih potraživanja.

U imovinskom bilansu ukupna potraživanja su iskazana u iznosu od 105,7 miliona KM. U kojima su najveća potraživanja od kupaca za prodatu električnu energiju i drugih proizvoda koja iznose 77,0 miliona KM.

Ova potraživanja predstavljaju iznos koji se očekuje da će biti naplaćen tokom godine bez većih poteškoća, dok drugi dio potraživanja, koja se iz raznih razloga nisu naplatila u iznosu od 89,5 miliona KM prenesen je na rashode što je imalo za posljedicu umanjenje prihoda.

Samo u 2003. godinu na rashode su prenešena potraživanja u iznosu od 32,3 miliona KM.

Sve navedene transakcije vezane za potraživanja i njihov prijenos na rashode urađeni su u skladu sa Kodeksima i standardima koji zahtjevaju da se finansijsko stanje i uspješnost poslovanja iskažu istinito i fer.

Međututim, analitička evidencija nenaplaćenih potraživanja, redovnih, sumnjivih i spornih, dosegla su nivo koji značajno opterećuje poslovanje preduzeća.

Iskazana brojčanim iznosima prikazujemo kretanja istih u ranijim periodima i revidiranoj godini i ona su:

Iznosi u milionima KM)	31.12.2003.	31.12.2002.
potraživanja od kupaca u zemlji	76,6	79,8
potraživanja od kupaca u inostranstvu	12,2	5,7
sumnjiva i sporna potraživanja	<u>77,7</u>	<u>68,8</u>
potraživanja od kupaca ukupna	<u>166,5</u>	<u>154,3</u>

prenešeno na rashode	89,5	57,2
potraživanja od kupaca koncem obračunskog perioda	77,0	97,1

Vidljivo je da su nenaplaćena potraživanja najviše kumulirana iz ranijih perioda te sa revidiranom godinom iznose 166,5 miliona KM. Kada se istim dodaju reprogramirani dugovi električne energije uz saglasnost Vlade FBiH koja iznose 23,2 miliona KM tada nenaplaćena potraživanja iznose 189,7 miliona KM.

Najveći dužnici su:

Polihem, Tuzla	10,2 miliona KM
Centralno grijanje, Tuzla	8,9 milona KM
Fabrika soli, Tuzla	5,8 miliona KM
Vodovod, Mostar	5,2 miliona KM
Fabrika sode, Lukavac	3,9 miliona KM
Vodovod, Tuzla	3,5 miliona KM
Tuzlanski kanton-Izbjeglički centri	3,2 miliona KM
KHK, Lukavac	2,6 miliona KM
Federalno ministarstvo odbrane	2,2 miliona KM
Grijanje, Kakanj	2,1 miliona KM

Najveći dužnici su uglavnom kupci sa državnim vlasništvom kapitala ili im je osnivač Federacija, kanton ili općina, za koje je Vlada FBiH donosila odluke o općim uvjetima reprogramiranja na rok od 12 do 60 mjeseci.

Međutim, reprogramirana potraživanja na način na koji su radena nisu dala očekivane rezultate, jer se nakon potpisanog ugovora potraživanja nisu naplaćivala. Takav primjer su preduzeće Polihem Tuzla koje je u stečaju, zatim Vodovod Mostar čija potraživanja su čak i rasla.

Menadžment je poduzimao sve dozvoljene zakonske radnje za naplatu potraživanja, počev od povremenih isključenja, utuženja kako ne bi došlo do zastare potraživanja. Međutim ni ove mjere nisu dale očekivane rezultate pa čak se ne naplaćuju ni izvršne odluke suda iz više razloga, a najbitniji je nelikvidnost dužnika.

Ove informacije smo prezentirali u izvještaju da bi vlasnik kapitala mogao sagledati problem potraživanja i poduzeti odgovarajuće korake koji mu stoje na raspolaganju.

Po našem mišljenju problem nenaplaćenih potraživanja je dosegao finansijske razmjere koji značajno ugrožavaju poslovanje preduzeća i zato mislimo da se problem ne može riješiti raznim odgodama odnosno reprogramiranjem. Mišljenja smo da treba više raditi na finansijskoj disciplini, posebno korisnika nad čijim poslovanjem moć ima Vlada Federacije kao ovlašteni organ.

5.4 Gubici električne energije

Gubici, koji su neminovni u određenom procentu, nastaju na prijenosnoj mreži i u distribuciji potrošačima električne energije. Iskazani gubici električne energije u prijenosnoj mreži i distribuciji su u okviru evropskih standarda pa i niži.

Stvarni gubici u 2003 g iznose:

U prijenos mreži	118 GWh ili 1,8%
U distribuciji električne energije	360 GWh ili 10,6%

Ono što menadžment nije objasnio u svojim izvještajima jeste činjenica da gubici u 2003 godini imaju **tendenciju rasta** da su u prijenosnoj mreži povećani za 20 GWh ili 20% u odnosu na planirane. Isto tako gubici u distributivnoj mreži električne energije veći su za 22 GWh ili 6% u odnosu na planirane.

U Godišnjem izvještaju za 2003 godine, koji je prezentiran u zadnjem kvartalu 2004.godine, nema finansijskih vrijednosti ovih gubitaka, a što je za razumijevanje istih prihvatljivije zbog čega smo mi izvršili procjenu. Ona samo objašnjava mogući finansijski gubitak, a ne stvarni.

Naše procjene većih gubitaka u odnosu na planirane prevedene na prosječne cijene (12,65 pf/kWh) iznose 6,3 miliona KM.

Nema objašnjenja za nastajanje gubitaka iznad planiranih, te se ne može zaključiti da li su ti gubici uslovljeni tehničkom opremljenošću ili nepoduzimanjem potrebnih radnji od strane administracije da se isti ne dese.

5.5 Rashodi

U finansijskim izvještajima ukupni rashodi iskazani su u iznosu od 700.6 miliona maraka. Izvršili smo reviziju značajnih kategorija troškova što obrazlažemo u narednom tekstu.

5.5.1 Prijem i troškovi radne snage

Ovi troškovi u finansijskim izvještajima iskazani su u iznosu 118.443.699 KM što je u okviru planskih veličina i čine 16 % ukupnih troškova poslovanja.

Struktura ovih troškova je:

Plaća zaposlenih sa svim propisanim davanjima	91.969.101 KM
Ostali troškovi uposlenih	22.489.109 KM
Naknade	3.985.489 KM

Troškovi obuhvataju isplate za dvanaest mjeseci revidirane godine za prosječan broj zaposlenih (6140) na temelju prosječnih sati rada, što je menadžment objavio u posebnom izvještaju. Koncem 2003 godine broj zaposlenih je 5897 što je za 3,61% manje u odnosu na prethodnu godinu

Normativna akta koja regulišu ovu oblast su pravilnici, o unutrašnjoj organizaciji, o plaćama, o zaštiti na radu te kolektivni ugovor kao i odluke o utvrđivanju koeficijenta odnosno simulacije i prateća uputstva koja su u nadležnosti Upravnog odbora odnosno dijelom u nadležnosti generalnog direktora tako da imaju direktni uticaj na broj zaposlenih, način zapošljavanja, plaću odnosno posredno i na visinu ovih troškova.

Revizijom ovih procesa uočili smo:

- da se prijema radne snage, u principu, ne provodi na bazi konkursa i oglasa, što i nije zakonska obaveza, već se prijem vrši na temelju prispjelih ponuda, koje se primaju tokom godine, i po ukazanoj potrebi (plan kadrova). Generalni direktor donosi odluku o potrebi za radom i raspoređivanjem, koja se ne oslanja na prethodno razrađene kriterije kako za potrebom tako ni za kvalifikacionom strukturom. Tokom revidirane godine nije objavljen ni jedan konkurs, a zaposlena su nova 122 radnika od čega 40 u svojstvu pripravnika. Upravni odbor donio je Odluku o ograničenju novih zapošljavanja još 28.11.2002. godine.

Iz navedenog se može zaključiti da je zapošljavanje u nadležnosti menadžmenta, odnosno predlaganje i usvajanje internih pravila o načinu prijema te mislimo da bi isti skupa sa organom javnog preduzeća trebao transparentnije urediti prijem.

5.52 Naknade članovima Upravnog odbora

U ime vlasnika kapitala preduzećem upravlja Upravni odbor, čiji rad je koštao 181.761 KM. Ovi troškovi obuhvataju naknade za rad članova u Upravnom odboru u neto iznosu od 136.350 KM, porez u iznosu 41.611 KM i dodatni doprinos u iznosu od 3.800 KM.

Osnov za isplatu ovih transakcija je Odluka o utvrđivanju naknada za članove Upravnog odbora koju je donio sam Upravni odbor a čini je prosječno isplaćena neto plaća radnika u preduzeću. **Ono što je važno naglasiti da vlasnik kapitala nije regulisao ni način kao ni visinu ovih naknada.**

Statusnom promjenom preduzeća u dioničko društvo u 2004 godini ova naknada je povećana, jer je za osnov obračuna i isplate uzet prosjek isplaćene neto plaće zaposlenika visoke sprema, a ne kao do sada radnika preduzeća.

5.6 Izbor dobavljača

Na nivou preduzeća stvorene obaveze prema dobavljačima u 2003. godini iznose 420,3 miliona KM. Po tom osnovu odlilo se sredstava u iznosu od 422,2 miliona KM, što obuhvata i izmirivanje prenesenih obaveza iz prethodnog perioda.

Navedeni iznos je samo ilustracija koliko se finansijskih sredstava odliva za robe i usluge raznim dobavljačima, za koje je u dobrom dijelu, obavezna provedba postupka izbora najpovoljnijeg dobavljača.

Preduzeće ima usvojene procedure nabavke pod nazivom Sistem kvalitete koje su u detalje razradile postupak nabavke roba, vršenje usluga te ustupanje radova koji se permanentno dograđuje.

Međutim i pored dobro uređenih procedura, njihova primjena i kontrola primjene istih nije uvijek zadovoljavajuća, te menadžment treba u ovom dijelu da značajnije ojača kontrolu nad procesom nabavke.

Mi smo provjerili dvije nabavke i :

a) Uočili finansijsku transakciju u iznosu od 3.291.750 KM, koja se odnosi na avansnu uplatu preduzeću Zovko OIL d.o.o Žepče. Sredstva su uplaćena 14.05.2003. godine. Osnov za prijenos finansijski sredstava je ugovor o isporuci dizel goriva D-2 u količini od 3,15 miliona litara. U knjigovodstvenim evidencijama sa 31.12.2003. godine, kod navedenog preduzeća iskazana je preplata u iznosu od 1.237.289 KM, što nas je navelo na opsežnije sagledavanje poslovnih operacija koje su prethodile ovom stanju.

Utvrđeno je da je preduzeće, 06.3.2003. godine, objavilo tender za izbor najpovoljnije ponude za nabavku nafte i naftinih derivata. Komisija je predložila da je, za nabavku dizel goriva D-2, najpovoljnija ponuda ponuđača, Zovko Žepče d.o.o i pored toga što im je rješenje o uvozu nafte i naftinih derivata glasi na drugo pravno lice pod nazivom Zovko OIL d.o.o Žepče, pravdajući to reorganizacijom firme Zovko u pojedinim segmentima, kako su naveli i ako to nije u skladu sa objavljenim tenderom.

Mi smo izvršili uvid u dokumentaciju koju su nam kontakt osobe stavile na raspolaganje, uz naglašeno nezadovoljstvo i prezasićenost uposlenih kontrolama koje se provode u njihovom preduzeću uopće, a posebno vezano za izbor ovog dobavljača. Tako smo zapravo saznali da je Finansijskoj policiji, na osnovu traženja revizije OHR-a vezano za ovaj tender, data dokumentacija o čemu postoji pismeni dokaz.

Mi smo utvrdili da izbor najpovoljnijeg ponuđača nije izvršen u skladu sa objavljenim tenderom kao i realizacija predmetne nabavke, jer je:

1. izabran dobavljač Zovko OIL d.o.o Žepče, a uglavnom tražena dokumentacija je od firme Zovko d.o.o Žepče, osim dozvole za uvoz koja glasi na Zovko OIL i uvjerenja o izmirenim obavezama kako poreznim tako i carinskim. Izabrani dobavljač je registrovan nepun mjesec

dana prije raspisivanja tendera čime želimo reći da i nije mogao imati obaveza ali ni traženih referenci raspisanim tenderom.

2. zaključen je ugovor 29.4.2003 godine, sa izabranim dobavljačem, čija realizacija je trebala biti okončana u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu istog što nije ispoštovano. Međutim, 01.8.2003. godine pravi se aneks osnovnom ugovoru, ali u formi ugovora, u kojem predmet isporuke su svi derivati traženi tenderom i ako su za mazut i LUEL odabrani drugi ponuđači. Aneksom ugovora izmijenjen je rok isporuke koji je sada do 31.12.2003. godine, ali i količine i vrijednost. Razlika smanjene količine iznosila je 1.110.031 KM koja sredstva se dana 22.8.2003. godine prebacuju na račun Hypo Alpe Adria banke i ako je tenderom rečeno da su transakcijski računi kod drugih banaka.
3. Realizacija ugovorenih obaveza po aneksu nije okončana do 31.12.2003. godine kako je dogovoreno te je ovaj dobavljač imao na raspolaganju sredstava preduzeća, beskamatno u iznosu od 1.237.289 KM.
4. Ponovo preduzeće pravi drugi aneks sa izabranom ponuđačem 06.02.2004.godine u kojem se rok isporuke predmetnih goriva utvrđuje do dana 16. 02.2004. godine. Ovaj posao je okončan u šestom mjesecu 2004. godine prema finansijskoj kartici dobavljača.

Pored navedenog mi smo utvrdili da je preduzeće imalo mogućnost da prekine ugovor sa izabranim ponuđačem u svakom momentu, jer je imalo garanciju banke na cjelokupan iznos avansne uplate, ali to nije korišteno. Sredstva preduzeća, stavljena su na raspolaganje ovom dobavljaču, bez kamata i bez posljedica za neizvršavanje ugovorenih odredbi.

Sva naša ispitivanja rađena su na osnovu dokumentacije iz finansijskog knjigovodstva i službi nabavke čime želimo reći da mi nismo provjeravali stvarnu isporuku i potrošnju tog goriva.

b) Provjerili smo osnov nastanka iskazanih troškova osiguranja u iznosu 2.684.452 KM. Ovi troškovi nastali su na osnovu sklopljenog ugovora o osiguranja iz 1999.godine. Ovim ugovorom predviđeno je osiguranje imovine i radnika. Ugovor je sklopljen na rok od 10 godina sa mogućnošću produženja.

Odabir osiguravajuće kuće nije vršen na transparentan i javan način. Predmetni ugovor je općeg karaktera koji u svojim odredbama predviđa zaključivanje detaljnijih dogovora i regulisanje uslova za pojedine vidove podrške odnosno da će uslovi osiguranja biti sastavni dio polisa osiguranja. Ugovor je nejasan, ne sadrži sve potrebne elemente kao i vrijednosti te rokove.

Međutim, menadžment je već analizirao pomenuti ugovor, te zaključio da isti nije na najbolji način štiti interese preduzeća, kako u predmetu osiguranja tako i u vrsti osiguranja, odlučilo se za provođenje tenderskog postupka. Raspisan je tender koncem 2003 godine. Izabrana je ista osiguravajuća kuća i zaključen je ugovor koji je stupio na snagu 01.01.2004. godine.

5.7 Nekretnine, postrojenja i oprema

U finansijskim izvještajima sa 31.12.2003 godine, preduzeće je iskazalo sadašnju vrijednost stalnih sredstava u iznosu od 3.242.231.000 KM.

Promjene koje su se dešavale na stalnim sredstvima tokom revidirane godine ilustrujemo slijedećim finansijskim pokazateljima

	(u 000 KM)						
	Nemateri jalna ulaganja	Zemljište	Građevine	Oprema	Investicije u toku	Sredstva van upotrebe	Ukupno
<u>Nabavna vrijednost</u>							
Stanje 01.01.2003.g	1.385	74.088	5.216.989	3.437.224	179.883	483.308	9.392.877
Povećanje tokom godine	279	15	113.185	244.890	92.171	2.954	-
Smanjenje tokom god	-	131	17.738	18.100	139.507	286.140	-
Stanje 31.12.2003.	1.664	73.972	5.312.436	3.664.014	132.547	200.122	9.384.755

Akumulirana amortizacija

Stanje 1.1.2003.	428	-	3.140.894	2.623.954	-	163.628	5.928.904
Amortizacija za 2003.	250	-	133.476	112.820	-	174	246.720
Otuđenja, rashodov, smanjenja	(8)	-	(12.033)	(15.814)	-	(5.246)	(33.101)
Stanje 31.12.2003	670	-	3.262.337	2.720.960	-	158.556	6.142.524

Neto knjigovodstvena vrijednost

Stanje 31.12.2003.	994	73.972	2.050.099	943.054	132.547	41.566	3.242.231
Stanje 31.12.2002	957	74.088	2.076.095	813.270	179.883	319.680	3.463.973

Temeljna računovodstvena politika za ovu imovinu je:

U knjigovodstvenoj evidenciji iskazana je po početnom trošku. Trošak se sastoji od faktorne cijene te svih drugih troškova direktno vezanih za dovođenje sredstva u radno stanje za namjeravanu upotrebu. Uključivanje u bilans stanje izvršeno je po trošku nabavke umanjeno za obračunatu amortizaciju.

U ranijim periodima materijalna stalna sredstva nakon početnog vrednovanja usklađivana su rastom opšteg indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda koji se primjenjivao na početni trošak ove imovine ili na kasniju revaloriziranu vrijednost te na akumuliranu amortizaciju. Revalorizacioni višak se odobravao vlasničkom kapitalu. Sve navedene transakcije su u skladu sa ranijim propisima i Računovodstvenim standardima FBiH.

Međutim korišteni koeficijentui nisu odraz tržišne vrijednosti ove imovine nego predstavljaju usklađivanje sa indeksom cijena odnosno inflacijom. Prema zahtjevu opšte računovodstvenog pravila, po kome se sredstva u poslovnim knjigama i finansijskog izvještaja pravnog lica moraju iskazati po realnoj i fer vrijednosti (tržišna vrijednost), te sa aspekta Zakona o računovodstvu (Sl. novine FBiH br 2/95 i 12/98) i Međunarodnih računovodstvenih standarda navedeni koeficijenti nisu odgovarajući osnov za revalorizaciju stalnih sredstava.

Preduzeće je izvršilo procjenu stalnih sredstava sa datumom 01.01.2001. godine što je rađeno tokom 2001.godine. Procjenu je radila strana procjeniteljska kuća American Appraisal Hungary Co.Ltd.

Cilj procjene je pravdanje vrijednosti i troškova stalnih sredstava i njihove godišnje amortizacije u skladu sa MRS (IAS). Procjena nije uknjižena iz više razloga zbog podcjenjenosti stalnih sredstava, zbog čega je menadžment aktualizirao procjenu sa domaćim stručnjacima nakon čega će se predložiti vlasniku kapitala donošenje konačne odluke.

Zbog svega navedenog mi nismo mogli procijeniti vrijednost stalnih sredstava koja osnovica je u direktnoj vezi sa troškovima amortizacije zbog čega se suzdržavamo od mišljenja jer vrijednost ove imovine može značajno odstupati od knjigovodstvene vrijednosti u finansijskom izvještaju sa datumom 31.12 2003. godin.

U 2003 god obračun amortizacije izvršen je linearnom metodom i prema RS FBiH.

Ti standardi dozvoljavaju pravnim licima sa natpolovičnim državnim kapitalom, obračun amortizacije u visini od 75% od amortizacijskih stopa objavljenih u Nomenklaturi. Po tom načinu obračuna, uz primjenu linearne metode, amortizacije za 2003 god iznosila je 185.073.054 KM. Ovakav obračun amortizacije nije u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima, koji podrazumijevaju da se amortizacija obračunava po stopama objavljenim u Nomenklaturi. To znači, u konkretnom slučaju, da troškovi amortizacije revidiranog perioda se povećavaju u odnosu na prvobitni obračun amortizacije za 25%. Prevedeno na finansijske pokazatelje, troškovi amortizacije ovog perida povećavaju sa 185.073.054 KM na 246.720.000 KM.

Menadžment je izvršio izmjenu računovodstvene politike kod obračuna amortizacije za 2003. godinu i odlučio se za primjenu punih amorizacijskih stopa iz Nomenklature, čime je povećan gubitak za 61.600.000 KM. Ovo prihvatanje menadžmenta uslijedilo je u 2004. godini, konkretnije u augustu 2004. godine. Izmjena finansijskih veličina iskazanih u Godišnjem izvještaju obuhvaćena je sa

korigovanim izvještajem, potpisanim od strane menadžmenta te se oni samo smatraju zvaničnim i obavezuju računovodstvo da uskladi svoje evidencije.

Propisi Federacije dozvoljavali su da se obračun amortizacije može uraditi na način kako je to prvi put urađeno, ali stoji činjenica da to nije u skladu sa MRS koji ne poznaju nikakvo umanjenje objavljenih amortizacionih stopa. Dakle menadžment je mogao ostati pri svojim finansijskim izvještajima, jer su urađeni prema našim propisima, ali se odlučio za provođenje MRS prije svega što će to morati uraditi svi već u 2005 godini.

5.8 Interna kontrola

Preduzeće je formiralo internu kontrolu kao Grupu za internu kontrolu, kao samostalnu službu pri Kabinetu generalnog direktora koja djeluje isključivo po njegovom nalogu. Počela je sa radom koncem 2003.godine Pravilnikom su sistematizovana tri, a trenutno su zaposlena dva radnika. Interna kontrola pokriva poslove cijelog preduzeća pravno, tehnički i ekonomski ali joj program rada nije verificiran od uprave već radi po nalogu generalnog direktora. U periodu 2003. i 2004.godine je uradila više izvještaja.

Izvještaji se isključivo dostavljaju generalnom direktoru koji odlučuje o poduzimanju mjera. Povratnih informacija ova služba nema, kako i na koji način se raspravlja o utvrđenim nepravilnostima, mada imaju saznanja ali ne pisanih da su poduzimane mjere po njihovim nalazima.

Nalaze interne kontrole smo koristili ali samo u sagledavanju mogućih nepravilnosti u finansijskom poslovanju ovog preduzeća, jer smatramo da je rad iste ovisan.

Ne sporeći pravo generalnom direktoru kako i na koji način će provoditi kontrolu poslovanja, mišljenja smo da bi interna kontrola i njen rad trebali biti vezani za upravu, ukoliko se želi da ista bude organizovana za cijelo preduzeće i po principu neovisnosti.

Novom organizacijskom šemom predviđena je interna revizija, ali pri Direkciji za ekonomske poslove.

5.9 IT sistem

IT sistem preduzeća čine lokalne klijent server mreže po organizacijskim dijelovima koje su u smjeru računarske mreže Generalne direkcije (sve osim ED Bihać) i u smjeru poslovnica vezane putem vlastite telekomunikacijske mreže (optički kabal) i iznajmljenim telekomunikacijskim resursima BH Telekom. Većina aplikativnog softvera su klijent server aplikacije razvijene Oracl razvojnim alatima, što znači omogućavanje evidencije i obrade masovnih podataka, a što rade zaposleni u Sektoru poslovno informatičkih sistema.

To znači da su samostalno razvili softwer za vođenje glavne knjige stalnih sredstava i skladišnog i materijalnog poslovanja. Program materijalnog poslovanja ne koristi se jednoobrazno na nivou cijelog preduzeća, pa tako TE Tuzla i Kakanj imaju svoje softwere koji su različiti od ovog.

Knjigovodstvena evidencija poslovnog događaja provodi se u dijelovima preduzeća (proizvodnje, prijenosa i distribucije) gdje se nalazi i dokumentacija za nastali poslovni događaj. Prijenos u Glavnu knjigu preduzeća vrši se tehnikom replikacije (kopiranjem) tako da se finansijski izvještaji rade iz ove baze.

Pored vlastitog razvoja softwera za iskazivanje poslovnih promjena preduzeće koristi i programe kupljene od domaćih stručnjaka. Takav softwer kupljen je od d.o.o PINK za obračun i naplatu električne energije (SOEE). Ova aplikacija je posebna i nije pod kontrolom vlastitog poslovno informacionog sistema, a podaci o obračunatoj i naplaćenju električnoj energiji u računovodstvenu evidenciju ne prenose se automatski. To znači da IT sistem nije integralan jer se iz ostalih aplikacija ne generiraju automatski knjigovodstveni nalazi u Glavnu knjigu. Ovakav način obrade, uz veliki broj podataka, otežava izradu konsolidovanih izvještaja na nivou JP i koristi značajan ljudski potencijal. Dio aplikativnih rješenja je različit u preduzeću što može značiti upitnu pouzdanost podataka koji se dobivaju iz istih. Automatska nepovezanost analitičke evidencije obračuna i naplate električne energije

sa Glavnom knjigom veliki je rizik za pouzdanost iskazivanja podataka, jer je unos podataka kreiranje naloga i dr. ovisan o ljudskom faktoru koji je zbog prirode resursa podložan greškama. Isto tako aplikacija SOEE nema pouzdanosti i povezanosti sa Glavnom knjigom vezano za identifikaciju potraživanja kada ona postaju sporna i sumnjiva. Menadžment ja svjestan ovih nedpostataka i iste je sam identifikovao čije otklanjanje je predviđeno u 2004. godini. Zbog toga i mi podržavamo i predlažemo da menadžment prioritetno dogradnju IT sistema kako bi postigli značajnu sigurnost i pouzdanost u iskazivanju finansijskih podataka.

KOMENTAR

Na dostavljeni Izvještaj o provedenoj reviziji finansijskih izvještaja na dan 31.12.2003 godine, klijent se očitovao i iznio svoja mišljenja na naše nalaze .Razmatrali smo sve primjedbe i izvršili korekciju gdje je za to bilo argumenata.Nismo se složili oko našeg gledanja i gledanja klijenta o izboru najpovoljnijeg dobavljača i dalje ovaj izbor smatramo problematičnim. Naša namjera je da ukažemo menadžmentu na potrebu jačanja kontrole ovih procesa koji uostalom iz našeg iskustva imaju propusta kod gotovo svih klijenata koje smo gledali.

Viši revizor:
Ismeta Junuzović

Revizor:
Angela Medić,s.r.